

Ruch

Ruch jest jednym z najpowszechniejszych zjawisk w przyrodzie. Poruszają się ludzie, zwierzęta, rośliny, przedmioty martwe, planety i całe galaktyki, a także drobiny, które są najmniejszymi elementami wszystkich ciał. Ruch to zmiana położenia danego obiektu względem innych.

RODZAJE RUCHU ZE WZGLĘDU NA TOR

RUCH PROSTOLINIOWY
to ruch, kiedy ciało porusza się po torze, która jest linią prostą.

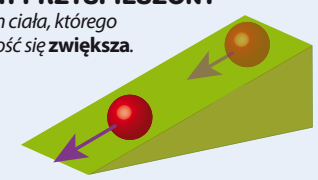

RUCH KRZYWOLINIOWY
to ruch, którego torem jest dowolna krzywa.

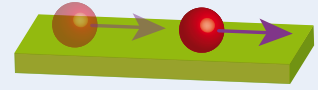

RODZAJE RUCHU ZE WZGLĘDU NA PRĘDKOŚĆ

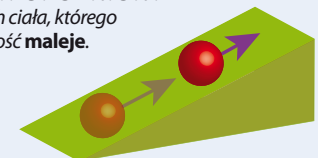
RUCH PRZYSPIESZONY
to ruch ciała, którego prędkość się zwiększa.

RUCH JEDNOSTAJNY
to ruch ciała, którego prędkość się nie zmienia.

RUCH OPÓŹNIONY
to ruch ciała, którego prędkość maleje.

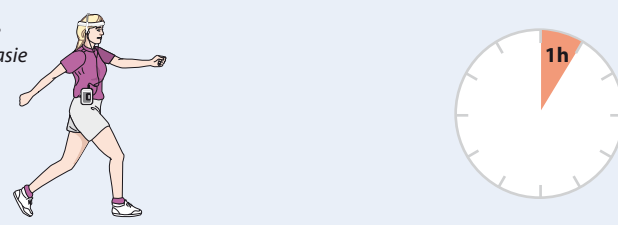

WYZNACZANIE PRĘDKOŚCI RUCHU

PRĘDKOŚĆ
to wielkość oznaczająca przebytą drogę w jednostce czasu. Podstawową jednostką prędkości jest metr na sekundę [m/s], ale częściej w naszym codziennym życiu spotykamy się z kilometrami na godzinę [km/h].

$$\text{prędkość} = \frac{\text{droga (m)}}{\text{czas (s)}}$$

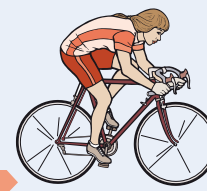
PRĘDKOŚĆ MARSZU
Jeżeli pieszy przebędzie trasę długości 5 km (5000 m) w czasie 1 godziny (3600 s) to znaczy, że porusza się z prędkością 5 km/h (1,39 m/s).

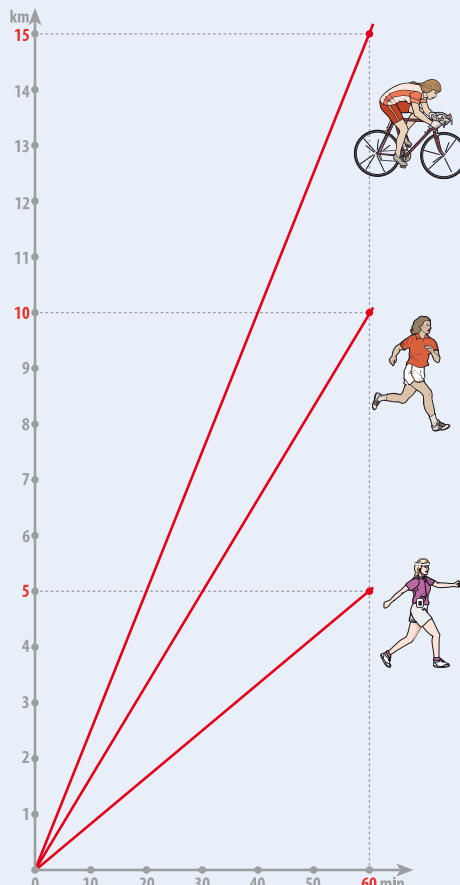
PRĘDKOŚĆ BIEGU
Jeżeli biegacz przebędzie trasę długości 10 km w czasie 1 godziny to znaczy, że porusza się z prędkością 10 km/h.

PRĘDKOŚĆ JAZDY NA ROWERZE
Jeżeli rowerzysta przebędzie trasę długości 15 km w czasie 1 godziny to znaczy, że porusza się z prędkością 15 km/h.

WYKRESY pokazują zależności przebytej drogi od czasu

Siły w przyrodzie

Żeby jakiegokolwiek ciała zostało wprowadzone w ruch potrzebna jest do tego określona siła. Używamy siły, aby podnieść plecak, kopnąć piłkę czy ciągnąć sanki. Siła to wielkość fizyczna będąca miarą oddziaływań fizycznych między ciałami.

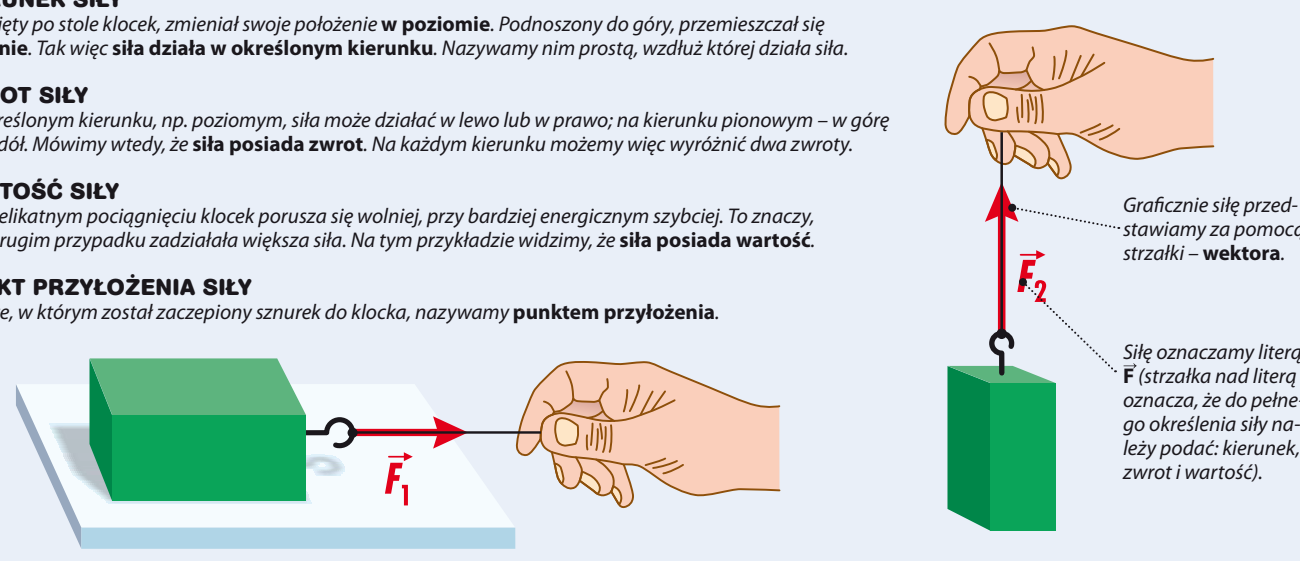
CECHY SIŁY

KIERUNEK SIŁY
Ciągnięty po stole klocek, zmieniał swoje położenie w poziomie. Podnoszony do góry, przemieszczał się w pionie. Tak więc siła działa w określonym kierunku. Nazywamy nim prostą, wzdłuż której działa siła.

ZWROT SIŁY
Na określonym kierunku, np. poziomym, siła może działać w lewo lub w prawo; na kierunku pionowym – w górę lub w dół. Mówimy wtedy, że siła posiada zwrot. Na każdym kierunku możemy więc wyróżnić dwa zwroty.

WARTOŚĆ SIŁY
Przy delikatnym pociągnięciu klocek porusza się wolniej, przy bardziej energicznym szybciej. To znaczy, że w drugim przypadku zadziałała większa siła. Na tym przykładzie widzimy, że siła posiada wartość.

PUNKT PRZYŁOŻENIA SIŁY
Miejsce, w którym został zaczepiony sznurek do klocka, nazywamy punktem przyłożenia.

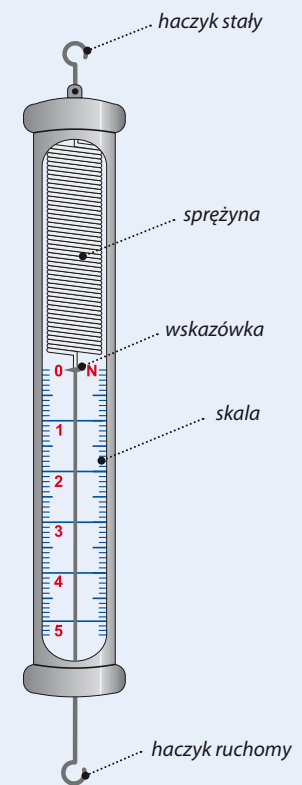

Graficznie siłę przedstawiamy za pomocą strzałki – wektora.

Siłę oznaczamy literą **F** (strzałka nad literą oznacza, że do pełnego określenia siły należy podać: kierunek, zwrot i wartość).

SIŁĘ MIERZY SIĘ SIŁOMIERNIEM

Żeby dokładnie podać wartość siły, wprowadzono jej jednostkę – 1 niuton. Siła 1 niutona (1 N) w przybliżeniu równa się sile, z jaką Ziemia przyciąga masę 100 gramów. Do mierzenia siły służy przyrząd nazywany siłomierzem.

OPORY RUCHU

Istniejące w przyrodzie siły, które w naturalny sposób przeciwdziałają ruchowi, nazywa się oporami ruchu.

Jeżeli ruch odbywa się w powietrzu lub w wodzie, siły hamujące go określamy jako opory ośrodków. Moneta w wodzie opadnie wolniej niż w powietrzu, co świadczy o tym, że woda stawia większy opór niż powietrze.

Samochodom nadaje się opływowy kształt po to, aby powietrze stawiało im jak najmniej opór.

Opór powietrza pełni też rolę pozytywną. Wykorzystany został do skoków ze spadochronem z samolotu.

Okręty podwodne mają kształt podobny do ryb, które także muszą pokonywać opór wody.

Jak zmniejszyć siłę tarcia?
Dużo łatwiej jest toczyć przedmiot niż go przesuwac. Dlatego koło uznaje się za jeden z największych wynalazków ludzkości.

Jeśli przesuwają się między sobą powierzchnie stykające się, to pomiędzy nimi występuje inny rodzaj oporu ruchu – tarcie.

w dużym powiększeniu tak wygląda pozornie gładka powierzchnia

Pożyteczne tarcie
Bez tarcia nie byłoby możliwe poruszanie się, buty ślizgałyby się po chodniku. Dlatego też zimą zwiększamy tarcie przez posypywanie chodnika piaskiem.

